

Корольова О.А.

Київський національний

торговельно-економічний університет,

Науковий керівник: Нескороджена Л.Л.,

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права,

факультету міжнародної торгівлі та права,

Київський національний

торговельно-економічний університет,

Місто Київ

ПРЕЗУМПЦІЯ ЛЕГІТИМНОСТІ РІШЕНЬ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВА У КОРПОРАТИВНИХ СПОРАХ

Презумпція легітимності рішень органів управління товариств є надважливою для забезпечення стабільності корпоративного управління, проте досі залишається недослідженою в юридичній науці і не закріпленою українським законодавством. Дана презумпція означає, що рішення органів управління товариства вважаються такими, що відповідають закону, якщо судом не встановлено інше. Зазначена презумпція закріплена наразі лише п. 2.11 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин», і тривалий час застосовується судами під час розгляду корпоративних спорів [1]. Однак, незважаючи на беззаперечне визнання судовою практикою, згадки про презумпцію легітимності не містить жодний законодавчий акт: ані Закони України «Про акціонерні товариства», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», ані Господарський кодекс України.

Існування презумпції прямо впливає з правової природи таких рішень. Так, у вітчизняному законодавстві та судовій практиці вони розуміються наразі виключно як акти ненормативного характеру (індивідуальні акти), а не як правочини. А отже, на відміну від правочинів, такі рішення не можуть за будь-яких підстав автоматично вважатися недійсними за відсутності відповідного судового рішення.

До моменту визнання рішення недійсним у судовому порядку, юридична сила такого рішення не може ставитися під сумнів ні будь-якими третіми особами, ані самим товариством в особі його органів. Так, наприклад, в практиці Верховного Суду усталеним є підхід, що оскільки ненормативні акти (якими є рішення органів управління товариства) є актами одноразового застосування, вичерпують свою дію фактом їхнього виконання, вони не можуть бути скасовані чи змінені загальними зборами після їх виконання [2]. Дана позиція є повністю виправданою, оскільки у протилежному випадку, можливість безперешкодного скасування органами корпоративного управління власних рішень могла б призвести до хаосу в діяльності товариств та заблокувати їх нормальне функціонування. Тож, презумпція легітимності, закріплюючи обов'язковість та дійсність рішень органів управління товариств, покликана сприяти правовій визначеності у діяльності юридичної особи.

Крім того, презумпція легітимності виконує іншу, особливо актуальну наразі функцію – мінімізацію зловживань учасниками товариств своїми корпоративними правами. Зокрема, деякі способи захисту інколи можуть використовуватися недобросовісними учасниками насправді як способи зловживання: часто ними виступають саме позови про визнання недійсними рішень органів управління товариств. Так, поширеним випадком зловживання правом на участь у загальних зборах є право оскаржувати рішення загальних зборів акціонерів, широкі можливості застосування якого часто служать не засобом встановлення балансу інтересів і припинення незаконних дій з боку акціонерного товариства, а лише знаряддям шантажу в руках недобросовісних учасників корпоративних правовідносин [3, с. 145]. При цьому позивачі, оскаржуючи рішення органу управління, часто обґрунтовують свої вимоги суто формальними порушеннями у порядку скликання і проведення загальних зборів чи інших органів управління, не доводячи при цьому реального порушення їх корпоративних прав. Презумпція легітимності рішень покликана мінімізувати такі зловживання корпоративними правами. Вважаємо, що суди, виходячи з даної презумпції, повинні не допускати формального підходу при вирішенні корпоративних спорів щодо оскарження рішень органів управління товариства. Навіть у разі виявлення окремих

процедурних порушень, обов'язковим є встановлення їх наслідків і факту порушеного корпоративного права. Такий підхід дозволить відмежувати випадки дійсної незаконності та протиправності рішення органу управління, реального порушення корпоративних прав від простої незгоди учасника з таким рішенням та намагання перебрати контроль над управлінням товариством.

Однак, визнаючи надважливу роль презумпції легітимності для забезпечення сталого і ефективного корпоративного управління, необхідним є встановлення певних обмежень дії цієї презумпції. У деяких випадках незаконність та протиправність прийнятого рішення органу управління видається очевидною. До прикладу, не викликає сумнівів незаконність рішення наглядової ради, склад якої було уже визнано в судовому порядку нелегітимним з моменту обрання (визнано недійсним рішення загальних зборів про обрання наглядової ради). Проте, для доведення цього факту учаснику все одно необхідно звертатися до суду з окремим позовом про визнання недійсним рішення наглядової ради, що вимагає додаткових витрат часу, зусиль та коштів.

З метою вирішення даної проблеми, пропонуємо, подібно до правочинів, передбачити в законодавстві підстави, за яких рішення органу управління автоматично вважається недійсним (нікчемним) без необхідності звернення до суду.

Отже, презумпція легітимності є ключовою для сталого корпоративного управління та покликана виконувати наступні функції:

- 1) забезпечення стабільності корпоративного управління юридичної особи;
- 2) засвідчення обов'язковості та чинності рішень для учасників товариства;
- 3) сприяння правовій визначеності як в корпоративному управлінні, так і у взаємодії з контрагентами, нормального функціонування господарського обороту;
- 4) мінімізація зловживань з боку учасників товариства своїми корпоративними правами, зокрема правом на оскарження рішень органів управління.

З огляду на неврегульованість даної презумпції на рівні законодавства та визнання лише судовою практикою, необхідним є її закріплення у Законі України «Про акціонерні товариства» та Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Крім того, не применшуючи

значення презумпції легітимності, слід запровадити певні обмеження її дії. Зокрема, пропонується визначити у законодавстві вичерпний перелік підстав, за яких рішення органу управління товариства вважається нікчемним. Такий механізм дозволить запобігти прийняттю та дії очевидно незаконних та протиправних рішень та мінімізувати витрати часових та економічних зусиль для їх судового оскарження.

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25 лютого 2016 року № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0004600-16> (дата звернення: 04.10.2021).
2. Постанова Верховного Суду від 06.02.2020 по справі № 912/712/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87478644> (дата звернення: 04.10.2021).
3. Серьогін С.Ю. Основні випадки зловживання правом з боку учасника у юридичних особах в Україні. *Європейські перспективи*. 2014. № 9. С. 143-148.